

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

Community Ecological Layout Desing in Relation to Community Environmeintal Management in Buriram Province

รุ่งสุริยา หอมวัน, พระมหาถนอม อานนโท (ชิดรัมย์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ,
และปิยวัฒน์ คงทรัพย์

Rungsuriya Homwan, Phramaha Thanom Ananto (Chidram),

Phrakhru Pariyatpanyasopon and Piyawat Kongsup

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: rus_s11@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) สร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการโดยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรคือ ชุมชนวัดปราสาทสูง ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนที่สูง ของบ้านเพชร หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยราชา มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ การก่อสร้างหรือวางผังภูมินิเวศ ต้องคำนึงถึงภูมินิเวศที่มีความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม สมดุล และสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ตามหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา

2. ออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน การออกแบบพื้นที่ในชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยคำนึงถึง 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ โดยแบ่งตามลักษณะของสถานที่อย่างเหมาะสม 2) การจัดการทรัพยากรหมุนเวียนภายในวัด เช่นมีการใช้พลังงานทดแทนด้วยจักรยานสูบน้ำโดยใช้แรงคน 3) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ มีการสร้างและดูแลพื้นที่สีเขียว มีพื้นที่นันทนาการ และพื้นที่แหล่งน้ำที่เหมาะสม

ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2568

Received: March 20, 2025; Revised: April 6, 2025; Accepted: April 8, 2025

3. การสร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมินิเวศด้วยการกำหนดพื้นที่สีเขียว 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมินิเวศให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้พลังงานทดแทน ส่งผลให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การออกแบบ, ภูมินิเวศชุมชน, การจัดการสิ่งแวดล้อม, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study community landscape plans related to community environmental management in Buriram Province, 2) to design a community landscape plan related to community environmental management in Buriram Province, and 3) to create a landscape and environmental management system for communities in Buriram Province. Conducted using action research methods. The population is Wat Prasat Sung community, Huai Racha Subdistrict, Huai Rat District, Buriram Province. Key informants: 20 people. The instrument used was a semi-structured interview for in-depth interviews.

The research results found that:

1. Community ecological diagram related to environmental management of Wat Prasat Sung community, Huai Rat District, Buriram Province, The area is located on a high place in Ban Phet, Village No. 7, Huai Racha Subdistrict. There is an area of approximately 16 rai. Construction or planning of ecological landscapes must take into account the ecological landscapes that are related to the environment in the community. Taking into account the appropriateness, balance and convenience for the community's joint use according to the principles of 7 Sappaya in Buddhism.

2. Design a community ecological map that is related to the community's environmental management. The design of community spaces emphasizes the sustainable use of natural resources, the maintenance of

ecological balance, and the improvement of the quality of life of community members. Taking into account 1) the design of usable space, divided appropriately according to the characteristics of the location, 2) Management of renewable resources within the temple, such as using renewable energy by using a water pump bicycle that uses human power, 3) Provide opportunities for communities to participate in environmental management, and 4) Maintaining biodiversity by creating and maintaining green areas, recreational areas and appropriate water sources.

3. Creating a community ecological and environmental management system that emphasizes community participation and the use of technology for effective management. It consists of 1) assessment of the environmental status in the community by analyzing planting, construction and waste management, 2) Development of ecological plans by defining green areas, 3) Community participation in natural resource and environmental management, and 4) Planning and management by establishing a temple committee, Along with monitoring and evaluation, and improving and developing the ecological map to be suitable for the environment in the long term, and 5) Development and expansion, promoting sustainable development approaches. By using renewable energy, the community can effectively and sustainably manage its ecological landscape and environment.

Keywords: Design, Community Landscape, Environmental Management, Buriram Province

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นปัญหารวมของประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา คือ การขยายตัวของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาวะแวดล้อม ได้แก่ การขาดความรู้ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และการขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเริ่มตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพราะการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากขึ้น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจตลอดจนการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มนุษย์มี

ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันที่เกิดมลพิษต่าง ๆ (ธีรรัตน์ จีระมะกร และคณะ, 2561 หน้า 1)

เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกันระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีแนวคิดตรงกัน คือ การมุ่งเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของ ประชาชน และระบบนิเวศ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่จะเกิดจากสาธารณภัย โดยเน้นแนวทางการแก้ไขปัญหา วิกฤตสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 หน้า 107) จะเห็นว่าทั้งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ฉบับที่ 13 และการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ล้วนแล้วแต่เน้นและให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม และพยายามกำหนดแนวทางแก้ไขในฉบับปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 หน้า 12-13)

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งได้ถูกเขียนขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญ 2560 โดยมีแนวคิดเพื่อเป็นแผนการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องดำเนินการตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีกรอบระยะเวลาการใช้ถึง 20 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยมีการแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การจะพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้นั้น ในยุทธศาสตร์ข้อ 5. การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้านของรัฐบาล และการจัดการขยะนับเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องได้รับการจัดการและแก้ไข เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมายชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนในอนาคต แต่ชุมชนยังคงมีปัญหาทัศนียภาพ เนื่องจากสิ่งปลูกสร้างใหม่ อีกทั้งยังขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในมาตรฐานของชุมชนน่าอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มี

ความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาภาพลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตทางร่างกายและจิตใจของคนในชุมชนด้วย แนวนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวสำหรับรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยใช้พลังร่วมของชุมชนในการศึกษาบริบทพื้นที่ ประกอบกับความเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม ตลอดจนการศึกษาความต้องการรูปแบบลักษณะกิจกรรม และการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ เพื่อพัฒนาไปสู่ นโยบายพื้นที่สีเขียวและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วม พื้นที่สาธารณะสีเขียวชุมชน ก็คือกระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุก ที่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการวางผังชุมชนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน (ณพงศ์ นพเกตุ, 2554 หน้า 1)

จากสภาพที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาด้านการวางผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยการแก้ไขปัญหาที่จุดเริ่มต้นของต้นเหตุ โดยปลูกฝังให้แก่เยาวชนและประชาชนดำเนินการจัดการเกี่ยวกับขยะให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการจัดผังภูมิณีเวศชุมชนที่ถูกวิธี เพื่อนำเข้าสู่การออกแบบผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อออกแบบผังภูมิณีเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อสร้างระบบการจัดการผังภูมิณีเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการตามวงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การสร้างทีมวิจัยหลัก เป็นกระบวนการแสวงหาผู้สนใจ และผู้มีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย

2) การเลือกประเด็นปฏิบัติการการวิจัย เป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกประเด็นที่เป็นคำถามวิจัยหลัก คือเป็นการร่วมกันศึกษาวิจัยภายใต้สภาพปัญหาและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายจนนำไปสู่การตั้งคำถามและพัฒนาไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการวิจัย

3) การวางแผนการวิจัย โดยเริ่มดำเนินการจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ความต้องการในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อค้นหาทีมวิจัยหรือบุคคลที่จะเข้าร่วมเครือข่ายและทีมวิจัย หรือทีมดำเนินงานในพื้นที่

4) การดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็น เป็นการร่วมกันพิจารณาแผนการวิจัยหรือขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ชั้นลงมือทำ ประกอบด้วย การลงพื้นที่ศึกษาฝังงูมิทัศนชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน วิเคราะห์ภูมิทัศน์ชุมชน ออกแบบฝังงูมิทัศนชุมชน วางฝังงูมิทัศนชุมชน การสร้างระบบการจัดการฝังงูมิทัศนและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสร้างการรับรู้กับชุมชน การจัดเวทีชุมชน คั้นข้อมูลให้แก่ชุมชน และสรุปผลการดำเนินงาน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและคั้นข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ตัวแทนองค์กรหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มที่ 3 ตัวแทนองค์กรชุมชนต่าง ๆ กลุ่มที่ 4 ตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญเพื่อให้สมาชิกแต่ละท่านได้กล้าแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนากลุ่มขึ้น

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกิจกรรมฝึกอบรมและการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยมีการติดตามผลและรายงานในรอบปี

4. จัดเวทีชุมชนเพื่อเผยแพร่การออกแบบฝังงูมิทัศนชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. การกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

3. นำเครื่องมือมาตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

4. แกไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

3.2.2 การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาที่มีความถูกต้อง

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยจะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาที่มีความถูกต้อง

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาที่มีความถูกต้อง

หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล อาจดำเนินการไปพร้อมกัน

3.2.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม จะดำเนินการโดย 5 วิธีการ คือ

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาชน ภาครัฐ และเอกชน เฉพาะหัวหน้าหรือผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และ

ตัวแทนประชาชน เพื่อให้เกิดการกระจายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในหลายมิติตอบโจทย์การวิจัยทุกประเด็น

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ จะดำเนินการในช่วงหลังจากที่สัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้วมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน

3) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4) การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจสีเขียว สุวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

5) สร้างกติการ่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

3.4.1 ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

3.4.2 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ กิจกรรมการสร้างเครือข่าย รูปแบบและวัฒนธรรมที่เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแพร่สู่สังคมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ

3.4.3 วิเคราะห์การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

3.4.4 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นในช่วงการดำเนินการตามแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการนำเสนอผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นอันดับต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

4.1 ผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ตั้งอยู่บนที่สูง ของหมู่บ้านเพชร ตำบลห้วยราชา มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ ลักษณะสังคมประเพณีจะมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ ที่เรียกว่า “รำตรด” มาตั้งแต่โบราณ การแต่งกายนิยมให้สวยงามตามประเพณีผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือโจงกระเบนสีสันทสวยงามรวมเป็นคณะเร่อมตรด เคลื่อนขบวนร้องรำไปตามหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน มีประเพณีการทำบุญหมู่บ้าน และบุญประเพณีอื่น ๆ เหมือนกับหมู่บ้านอื่นในภาคอีสานตอนใต้ เนื่องจากผังภูมินิเวศชุมชนของวัดปราสาทสูง ซึ่งตั้งอยู่ติดกับชุมชนถึง 4 ชุมชน และอยู่ในของเขตเทศบาลห้วยราชา การที่จะก่อสร้างหรือวางผังต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน และคำนึงถึงความสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ตามหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา คือ 1) ที่อยู่อันเหมาะสม ปลอดภัย 2) แหล่งอาหารอันวย ที่เที่ยววิณฑาที่ที่เหมาะสม 3) การพบปะพูดคุยที่เหมาะสม เอื้อปัญญา 4) บุคคลที่ถุกกันเหมาะสม ไม่มีคนร้ายมีแต่ผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา 5) อาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ 6) ดินฟ้าอากาศธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และ 7) อิริยาบถที่เหมาะสม การเคลื่อนไหวที่พอดี อิริยาบถสมดุล

4.2 ออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ กระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ด้วยการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ คือ 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ของวัดปราสาทสูงจะแบ่งตามลักษณะของสถานที่ มีการแบ่งโซนได้อย่างเหมาะสม มีอาคารโดมอเนกประสงค์ที่อำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาใช้บริการโดยไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีสนามหญ้าหรือลานวัดที่สามารถใช้จอดรถและจัดกิจกรรมกลางแจ้งได้ 2) การจัดการของเสียและทรัพยากรหมุนเวียน มีการใช้พลังงานทดแทน 2 จุด คือไฟส่องสว่างตามถนนภายในวัดที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และจุดที่ 2 คือเครื่องสูบน้ำที่ใช้พลังงานการปั่นจักรยานด้วยคนเพื่อสูบน้ำจากสระขึ้นไปกักเก็บไว้บนถังน้ำใช้สำหรับการรดต้นไม้ และมีการแปรรูปใบไม้แห้งเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพด้วย 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ มีการสร้างและดูแลพื้นที่สีเขียวเพื่อการใช้ประโยชน์สาธารณะทั้งในด้านเป็นพื้นที่

นันทนาการ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่แหล่งน้ำ ทำให้วัดปราสาทสูงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตมากขึ้น

4.3 การสร้างระบบการจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมินิเวศ มีการกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่สำหรับการปลูกต้นไม้เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด มีการออกแบบโซนการใช้ที่ดิน เช่น พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรม พื้นที่พักอาศัย และพื้นที่สาธารณะ มีกำหนดพื้นที่สีเขียวเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น สวนสาธารณะ ป่าไม้ชุมชน หรือแหล่งน้ำ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่า การจัดการขยะ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการฟื้นฟูดิน 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด ที่ได้มาจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม และตัวแทนชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมินิเวศให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชนในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานทดแทน และการทำการเกษตรที่ยั่งยืน ได้มีการแบ่งปันความรู้ด้วยการขยายผลการจัดการผังภูมินิเวศไปยังชุมชนอื่น ๆ ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จะช่วยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการผังภูมินิเวศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนวัดปราสาทสูง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะพื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนที่สูง ของหมู่บ้านเพชร ตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช มีพื้นที่ประมาณ 16 ไร่ ลักษณะสังคมประเพณีจะมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ ที่เรียกว่า “รำตรด” มาตั้งแต่โบราณ การแต่งกายนิยมให้สวยงามตามประเพณีผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือโจงกระเบนสีสันทสวยงามรวมเป็นคณะเร่มตรด เคลื่อนขบวนร้องรำไปตามหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน มีประเพณีการทำบุญหมู่บ้าน และบุญประเพณีอื่น ๆ เหมือนกับหมู่บ้านอื่นในภาคอีสานตอนใต้ เนื่องจากผังภูมินิเวศชุมชนของวัดปราสาทสูง ซึ่งตั้งอยู่ติดกับชุมชนถึง 4 ชุมชน และอยู่ในของเขตเทศบาล

ห้วยราชฯ การที่จะก่อสร้างหรือวางผังต่างๆ จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยคำนึงถึงเหมาะสม สมดุล และสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สอดคล้องกับ พรชัย จิตติวสุรัตน์ และฐณิ รัตนถาวร (2561 หน้า ก) ได้วิจัยเรื่องการออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่เสียเปล่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า มีพื้นที่ว่างที่สามารถนำมาเป็นพื้นที่ว่างเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของย่านเจริญกรุง บางรัก แบ่งประเภทตามเกณฑ์บริบทได้ดังนี้ คือ 1) พื้นที่ว่างเขตทาง 2) พื้นที่ว่างด้านหน้าอาคาร 3) พื้นที่ว่างรอบอาคาร และ 4) พื้นที่ว่างอิสระ ผลการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ว่างเหล่านี้มีลักษณะของพื้นที่ว่างเสียเปล่า ได้แก่ 1) พื้นที่ว่างไม่มีการใช้ประโยชน์ 2) พื้นที่ว่างมีการใช้ประโยชน์ต่ำกว่ามาตรฐาน และ 3) พื้นที่ว่างเศษเหลือ การปรับปรุงพื้นที่พื้นที่เสียเปล่าให้เป็นพื้นที่สีเขียวอย่างเหมาะสม จึงเป็นการออกแบบองค์ประกอบภูมิทัศน์ในประเด็นดังนี้ คือ 1) รูปแบบพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ใช้สอย และการเชื่อมโยงพื้นที่ 2) องค์ประกอบของพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ผิวรองรับการใช้งาน สิ่งอำนวยความสะดวก และพืชพันธุ์ 3) ด้านสุนทรียภาพ ได้แก่ บรรยากาศของพื้นที่ เช่น ความร่มรื่นเป็นระเบียบเรียบร้อย เรียบง่าย เป็นต้น

5.2 ออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยการออกแบบผังภูมิโนเวครั้งนี้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ 2) การจัดการของเสียและทรัพยากรหมุนเวียน 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากวัดปราสาทสูงตั้งอยู่ในภูมิทัศน์ที่เหมาะสม และตั้งอยู่ในเขตบริการของ 4 ชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัด จึงได้มีการออกแบบผังภูมิโนเวชุมชนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ณพพงษ์ พนเขต (2554 หน้า ก) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการวางแผนผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก) พบว่าการร่วมกันตัดสินใจอนาคตของชุมชนโดยประชาชนเองทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งสำหรับนโยบายและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนในระยะยาว ดังนั้นชาวปริกจึงสามารถจัดวางลำดับสำคัญของโครงการต่าง ๆ ลงในแผนแม่บท 3 ปี และแผนงบประมาณประกอบของเทศบาลตำบลปริกได้อย่างลงตัว ซึ่งนี่จะเป็นผู้ติดตามผลการปฏิบัติของโครงการเหล่านี้ด้วยตนเอง จึงเห็นได้ว่า ด้วย 1) การเป็นเจ้าของร่วมกัน 2) ความโปร่งใสตรงไปตรงมาและไว้วางใจได้ 3) ภาวะผู้นำ และ 4) กระบวนการวางแผนเชิงรุกโดยชุมชน จะทำให้ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนสามารถทำหน้าที่ที่แท้จริง นั่นคือการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน ความสะดวกสบายและปลอดภัย ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและมี

สุนทรียภาพของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประเสริฐ เลหาทวีโชค (2564 หน้า 1-2) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดนิเวศบริการเพื่อพัฒนาแผนผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ประเทศไทย ญี่ปุ่น” พบว่าบริบทของการผังเมืองไทยมีทั้งส่วนที่ต่างกันและส่วนที่คล้ายคลึงกับประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นล้วนเป็นรัฐที่รัฐบาลกลางใช้กฎหมายควบคุมการผังเมืองทั้งประเทศ เพื่อควบคุมการจัดทำผังเมืองของทุกพื้นที่ในประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อแตกต่างกันของวัตถุประสงค์ และกฎหมายผังเมืองที่ใช้บังคับ ซึ่งแตกต่างกันในบริบทของแต่ละประเทศ ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ล้วนทำให้ สนองกับวัตถุประสงค์ของการผังเมืองตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดนิเวศบริการจะเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับเจ้าพนักงานการผังในการตัดสินใจวางและจัดทำผังในพื้นที่ ซึ่งมีบริบทที่มีความหลากหลาย สำหรับการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3 การสร้างระบบการจัดการผังภูมิโนเวคและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การปลูกพืช การก่อสร้าง และการจัดการขยะ 2) การพัฒนาผังภูมิโนเวค มีการกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม มีการออกแบบพื้นที่ใช้สอย มีการกำหนดพื้นที่สีเขียวเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชน 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการวัด ที่ได้มาจากภาคส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้งมีปรับปรุงและพัฒนาแผนผังภูมิโนเวคให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชนในระยะยาว และ 5) การพัฒนาและขยายผล มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีการแบ่งปันความรู้ด้วยการขยายผลการจัดการผังภูมิโนเวคไปยังชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วสุ โปษะนันท์ (2558 หน้า ข) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้เกิดความเจริญศรัทธา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน” พบว่า แนวทางในการอนุรักษ์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของกรมศิลปากร ซึ่งพัฒนามาจากการผสมผสานแนวทางสากลกับวัฒนธรรมประเพณีของไทย และความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ให้นำมาซึ่งหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้ยังคงความเจริญศรัทธาในปัจจุบัน ที่เน้นในเรื่องของการตระหนักในคุณค่าของสถานที่แห่งความเจริญศรัทธา ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว มีการควบคุมถือปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการวางแผนจัดการในภาพรวมอย่างเป็นระบบด้วยความร่วมมือจากสายวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นมืออาชีพ ในหลักการ

ของธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม ให้สมกับความเป็นมรดกวัฒนธรรมที่เป็นของส่วนรวมซึ่งทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสามารถปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้พัฒนาพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สีเขียว ด้วยการใช้อาคารประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม จะช่วยสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงามมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะให้มากขึ้น

2. ผลการวิจัยนี้มีส่วนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี อันเป็นสาธารณประโยชน์ต่อประชาชนและสังคม

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การออกแบบพื้นที่สีเขียวที่ได้ผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลผู้ใช้บริการมาประกอบในการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ว่างให้มีความสอดคล้อง ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น การสำรวจความพึงพอใจ การบริหารจัดการพื้นที่โล่ง เป็นต้น ควบคู่กันไป

2. ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในพื้นที่เมืองต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะสภาพองค์ประกอบที่แตกต่างกัน โดยเน้นการค้นหาลำดับปัจจัยที่มีผลต่อพื้นที่ว่างสีเขียว เพื่อขยายผลการศึกษาเป็นแบบองค์รวมและมีมิติรอบด้าน

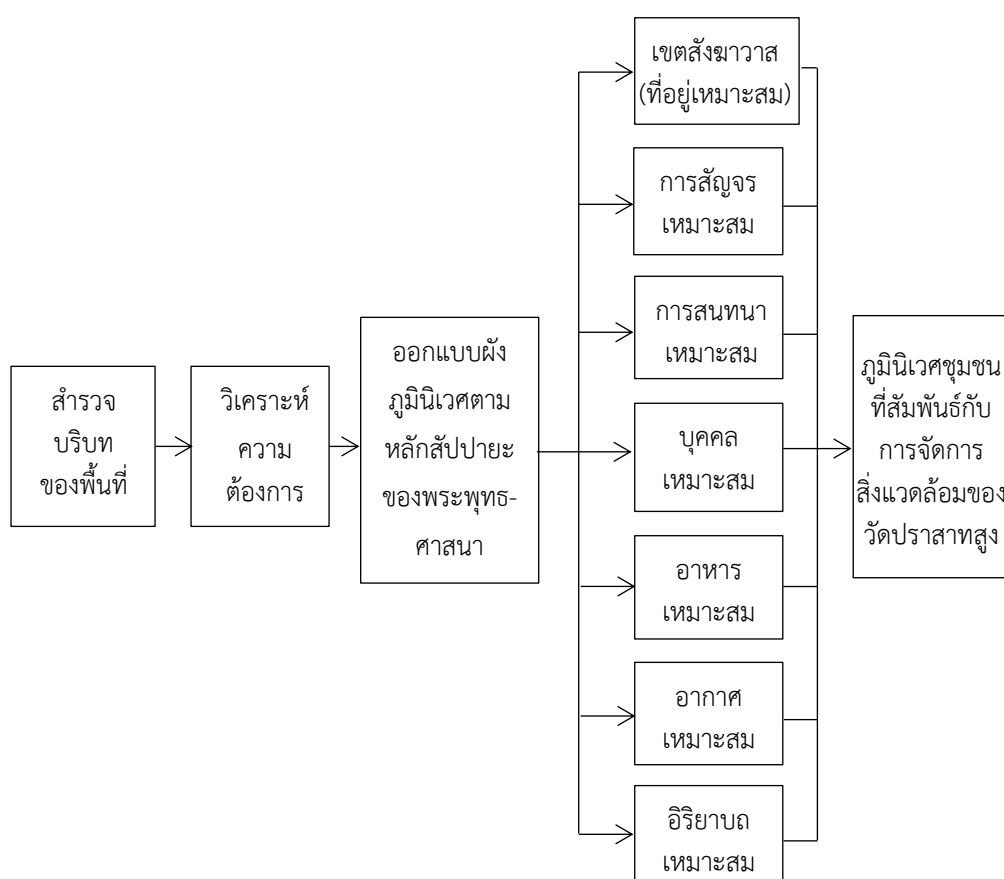
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปได้ดังนี้

การออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดปราสาทสูง ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบองค์ความรู้ที่ได้รับคือเมื่อสถานที่ต่าง ๆ ได้มีการออกแบบผังภูมินิเวศก่อนที่จะมีการก่อสร้างหรือปรับปรุงจะทำให้สถานที่ก่อสร้างนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างสะดวกและสวยงาม ซึ่งการออกแบบผังภูมินิเวศชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นกระบวนการในการวางแผนและออกแบบพื้นที่ในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยคำนึงถึงการออกแบบพื้นที่การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่สันตนาการ และพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระเบียบและเหมาะสม มีการพัฒนาระบบการจัดการขยะ การใช้พลังงานทดแทน และการส่งเสริมการรีไซเคิล เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว รวมทั้งการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนการสร้างระบบการจัดการฝังฌาปนกิจและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการประเมินสถานะสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ณพงค์ นพเกตุ. (2554). *การพัฒนากระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก)*. (รายงานการวิจัย). แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ธีรารัตน์ จีระมะกร และคณะ. (2561). *การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประเสริฐ เลหาทวีโชค. (2564). *การศึกษาแนวคิดนิเวศบริการเพื่อพัฒนาแผนผังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ประเทศไทย ญี่ปุ่น. (วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต)*. คณะการผังเมือง สถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมือง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย จิตติวสุรัตน์ และธัญญ์ รัตนถาวร. (2561). *การออกแบบภูมิทัศน์พื้นที่เสียเปล่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วสุ โปษะนันท์. (2558). *การจัดการภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของวัดไทยให้เกิดความเจริญศรีทรา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน*. (รายงานการวิจัย). ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.